

In nom dal Segner

Autor(en): **Murk, Tista**

Objektyp: **Article**

Zeitschrift: **Annalas da la Societad Retorumantscha**

Band (Jahr): **57 (1943)**

PDF erstellt am: **17.07.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-212742>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

In nom dal Segner

*Co cha'ls Svizzers han defais
in tuots temps lur char pajais.*

1291—1941

Traducziun da l'ouvra «So wohr üs Gott bystoht»
da Gobi Walder,
la quala ais cumparüda i'l *Guetwill-Verlag*, Turich.
Autur, editur ed illustradur han permiss l'ediziun
rumantscha in möd fich dischinteressà.

Dal tudais-ch da Gobi Walder, per rumantsch da Tista Murk.

Pops dad Otto Baumberger.
Muossavia da Peider Lansel.

Muossavia

Ün cudesch sco quist nu mangless in fuond ningüns plets da preschantaziun — mo stuvains tantüna felicitar a l'autur svizzer-tudais-ch *Walder*, chi resümet ils puonchs plü marcants da nossa istorgia, in mantgnind trasoura ün tun simpel e natüral. (Bler plü greiv co quai chi para!) Tun, ch'eir il giuven poet *Tista Murk* ha savü render in sia baingratgiada versiun. Star a pêr cun tshellas trais linguas naziunalas, güsta sün quist terrain, nun es ün pitschen merit dal rumantsch.

In temp sco'ls actuals, la furtüna da pudair festagiar il 650avel anniversari da la Confederaziun, as preschainta bunamaing sco ün miracul. Brich per la Lia in sai (quantas mâ otras Lias sun naschüdas daspö 1291), mo per il fat d'avair survandschü tschientaners e cuntrarietats da tuottas sorts, verdagiand e flurind vieplü abundantamaing. Quai pudet dvantar be in grazcha da la fideltà assoluta dals confederats, per ils quals il liam chi'ls collia, rapreschainta

üna chosa uschè natürala sco trar il flà. Manzunain sco perdüttas be duos: il «remütel» catolic *Niclà de Flüe* e'l refuormatur *Ulrich Zwingli*, chi a temp e lö han racumandà als confederats squasi cun ils medems plets ed in mincha cas cun l'istess sentimaint profuondamaing patriotic, ils dovairs fundamentals da mincha Svizzer.

Lur admoniziuns valan amo adüna, tant per il preschaint co per l'avegnir, cha seguond la Charta dal 1291, la Lia possa — scha Dieu l'accorda — *dürar in etern*.

Sent, Chaland' avuost 1941.

Peider Lansel.

La charta da l'eterna Lia

Confederats, salüd da frar!
Uondraivel ais l'impegn da's dar
danouv il saramaint palais
chi liber ha mantgnü'l pajais.

Chaland'
avuost 1291

Vus homens svizzers! Schi tadlai
la Charta da la veglia Fai,
ils Tschantamaints documantats
ch'avains — per saimper far examen —
decis:

« In nom dal Segner. Amen.

« Ils sens umans sun flaivalets,
« in mincha chosa pac perfets,
« chi saimpermâ vess da restar;
« perquai in scrit ais meglider dar
« e suot sagè, co be da dir,
« quai cha minchün dess indreschir.

« Dad Uri, Sviz e Suot il God,
« nus oters paurs nunzchain dad ot
« quai ch'ün a l'oter nus gürain,
« a vus, als quals la nouva vain,
« cha hoz, davo tants patimaints
« e temps severs amo ardaints,

« ningün nu vögliä plü'ns sforzar
 « ed illa pasch ans molestar;
 « cha cun curaschi nus ris-chain
 « mincha cumbat per vit' e bain;
 « cha nus nu lain ningüns regents,
 « ne güdischs esters prepotents.

« Da mâ dispitt' e lita far
 « tanter da nus, mo da'ns güdar
 « nus sves i'l bsögn nunmerità.
 « Cul man divin quai dvantarà.

« E scha Dieu voul dess saimpermâ
 « dürar la Chart' e'l Pled gürà. »

Da temps passats il clam pervain
 aint in ün muond da privels plain:
 da dar in bsögn e led il man
 a quels chi sves s'güdar nu san.
 La Charta da l'uniun d'alur'
 mantegn' eir hoz amo valor.
 In libra terr' ün liber pövel!
 Ün pegn divin, ün bun pled nöbel.
 Ais eir il temp dalönch passà,
 i resta'l buol da libertà.

Mo pür tadlai, confederats:
 Da vöd tschantschöz nu vegnan fats!

Chi suot giuf ester nu voul star,
 eir l'aigna vita sto ris-char.
 Ningün nu sa ne'l lö ne'l di
 cha gnins tachats da l'inimi.
 Confederats stan fermes e francs,
 ils baps, las mammas e'ls uffants.

Il pitschen puogn da noss babuns
 sfruntaiv' a bler plü grands mantuns.

Ne'l diavel ne la mort nu tmaivne,
 be davant Dieu as inschnuogliaivne,
 sü'l muond uschgliö davant ningün
 e's defendaivan tuots per ün.
 Pro temp adüna parderschaivne
 ed i'l cumbat devuts marchaivne;
 laschaivan la racolta star,
 coppaivan mincha adversar.
 Per tgnair quai ch'in la Chart' ais scrit
 da Dieu la grazch' als daiv' agüd.

Cun quai cha'l muond ais malizchus
 e brich da pasch ün lö bandus,
 confederats, tadlai e'm dit:
 Co's vais s-chargiats da vos debit?
 In temps plü noschs, avais salvà
 vos pled d'onur in fideltà?
 Vais sport il bratsch al frar bsögnus
 e sa misiergi' eir tut sün vus?
 Nun eschat its cun l'ester schur,
 cun vit' e tschantschas sco dals lur?

Ais vos discuors, vos s'impissar
 pro Deis chi's vezza chartas dar?
 chi bod e tard in ögl as ha,
 schi va per dret e libertà?

Uondrais vus eir ils plets d'la Lia
 o's sune vöda tschantscharia?
 Vais forz' e fai vos sang d'ris-char
 per la Federaziun spendrar?

Sül Rütli

Tuot nos gürar nu güda bler:
 Chastlans ans schmachan hoz sco her,
 nos Pled vain tut per nügliaria;
 tras lur famagls, in chas' e via
 ans fane beffas, s'tgnand zoppats
 els svesse in lur chastels sgürats.

Aröv e plant avains portà,
 mo'l rai Albrecht nu'ns ha tadlà.
 Perquai sül prà dal Rütli nus
 ans vain darcheu chattats dascus.

Dal di dal Segner nan s'dombret
 ans milli traiatschient i set;
 item la not da San Martin
 ais cun sa glieud gnü qua minchün
 our da las vals al dret momaint
 per renovar il güramaint.

Patriot, sün tai nos Vut starà
 uoss' ed in tuott' eternità!

« Vus chars, fidaivels, bravs confederats
 « e frars in Lia, Deis il Tuotpussant
 « rovain da'ns benedir; dozain nos man
 « e fain il Vut saramantal:

« In veglia fai lain imprometter
 « da'ns far dal bain cun dits e fats,
 « scha ün dals trais pajais vess bsögn
 « o gniss tachà da l'inimi.
 « Meglinavant gürain da pisserar
 « nus svesse per uorden tanter d'nus,
 « da perchürar noss drets e libertats,
 « da lair plü jent murir co da patir
 « esters chastlans in nos pajais.

« Quai lains adüna tgnair
 « in nom dal Segner. Amen. »

Sül Rütli
 la not da
 San Martin
 1307

Morgarten

L'inviern 1315

Il peur our da la val da Sviz
 rafüs' al dücha seis debits,
 nu'l serva plü cun tagli' e spada,
 e Lüpold clama si' armada.
 Cun vainch jà milli homens va
 el per domar tal' chastördà.
 Ed amati sco ch'ais il dücha:
 Il tor già vezz' el a cupicha!

Cun nöbels e cun chavallers,
 famagls cun forza d'rumper fiers,
 cun cordas e tretschan furni
 la muagli' el less tour our d'uvi.

Mo nossa saiv ais ün ot cranz
 d'muntagnas, brich ün mür d'umans;
 da Dieu s-chaffidas quellas sun,
 custodgian la Federaziun.
 Fintant cha Dieu'ns perchürarà
 nus eschan sgürs in nossa chà.

« O Segner, mer' ans qua raspats,
 « misiergi' ans ha ümiliats.
 « Nu far cha la superbgia possa
 « traplar vendschadra sur noss' ossa.
 « O Segner, fa cha la Foresta
 « eir hoz in dret e libra resta.
 « Nu'ns far da temma schnöbla praja.
 « I'l flaivel est tü ferm. Chi saja. »

E nos aröv füt exaudi.
 Bivgnaint vains dat a l'inimi
 ün di d'inviern, sco Svizzers fan,
 cun alumbardas aint in man!
 Tagliouls e peidras sun sgolats,
 chavagls e homens scurrantats.

Il munt nu tschütta sün nöblezza.
 Il lai travuond' eir la ricchezza.
 Dschain grazch' a Dieu per la favur
 da'ns vair protets cun si' amur.

Confederats, giais i'l cumbat,
 ad ertas e cul Segner stat!
 E sbrüja trid eir l'inimi,
 fidaivel rest' a Dieu cusü.

Sempach

Da sa victorgia sgür as bütta
 il terz Lüpold in nouva lita
 e vain cun seis guerriers in sella
 davant Sempach, la citadella.
 Da tschuncar la granezza dà
 cumand il dücha grittantà,
 nossa pazienz' uschè provand.
 Lur vers cità chavalg' el, dschand:

Als 9 da
 fanadur 1386

« Portai marend' a meis tschuncaders
 « e bella paj' als chavalgiaders! »

Nos capo spetta pac momaint
 cun dar respost' al pretendaint:

« Ch'ün vegl adüs dal Svizzer saja:
 « dar oura saira pür la paja. »

La saira lur al nosch Lüpold
 ils Svizzers pajan dubel sold.
 Cun Dieu t'il mettan a chantun.
 Al tor sto ceder il liun!

Cun clap lantschunas l'inimi
 as craja sgür e bain furni,

fin ch'ün fidel confederà
 las lantschas tschüffa perguajà
 quai cha sa bratscha po branclar!
 Lur croudán sfrachs ad ün crodar!

Famagls e cunts e chavallers
 in quist cumbat lur vit' han pers!
 E tanter il coppats eir ais
 il dücha d'Austria cumprais!

San Jachen sper la Birs

San Jachen sper la Birs ais stat
 la prova d'sang dal sonch Vut dat.

Als 26 avuost
 1444

Als valurus gnit admuni
 quant grand chi saja l'inimi.
 Il pot, chi da's retrar fet röv,
 han els mazzà per la danöv.

Il muong da Landskron ha sentur
 cur ch'el dad intermediatur
 voul far la pasch e crappa sdraja
 t'il scrappunand la fin per paja.

Il sonch Vut, da soffrir la mort
 plüchöntschi co praschuni' e tort,
 sto l'inimi intuorn il bröl
 indrescher our dal chanaröl!

E l'Armagnac vain malpazchaint:
 nun ais quist mür da sbodar aint?
 Il Svizzer ais bod incuognà,
 mo sfrunta — fin ch'el vain schmachà!

A traideschtschient tant valurus
 cuvern' ün tömbel sanguinus.
 Tagliainta spad' ha fat furur
 sül sonch terrain da svizzer' onur.

Il saramaint ha s'accumpli
 a Jachen sper la Birs quel di!

Murten

Cun imprometter buna paja
 il rai da Frantscha less e craja
 cha nus tachessan l'adversari:
 seis grand vasal Carl Temerari.
 E mera sch'ün motiv nu's chatta
 per al Burgund mussar la tschatta!
 A Grandson vain chatschà'l mantun
 dal dücha in disperaziun.

Als 22 dal
 zercladur
 1476

Mo pac plü tard danouv armà
 vers Murten il grand dücha s'fa.

Dadour cità, ses tirs d'schluppet,
 là nu' as doza ün muottet,
 sas truppas mett' el a manair
 ch'our da cità ün las po vair.

Mo meglder s'ais cun fideltà
 co cun clinöz e pump' armà.

Cha sün superbgia vain chasti
 bainbod pratchar sto l'inimi.
 Quel chi nu crouda sto mütschar,
 sco'l dücha Carl il Temerar!

Dieta da Stans

Ils Trais pajais cullas citads
 sun in s-charplinas gratagiats.
 Turich e Berna cun Lucerna
 fan aigna politic' externa,
 Soletta vöglian tour in Lia
 ed eir Friburg, la vegl' amia.

Quatter dis
 avant Nadal
 1481

Mo qua s'adostan ils pajais:
 « La magiuranza vus as dais! »

E cunter Friburg e Soletta
 s'adozan vuschs illa dieta.

Sguerschadas dan ils Subsilvans,
 blastemmas marmugnand e plants.
 Guai sch'ün voul avant ura dar
 il mantel cotschen-alb d'portar
 als Solettais, sainza radschun
 avrir la genna da l'uniun!

Adüna pêr ard' il brüs-cher.
 Sfiduzcha regna tanter pêr.
 Avant co ch'ün as abiness
 la guerra tanter frars schloppess.

Malizcha pasch e rösas s-chatscha
 in laschand crescher be spinatscha.

Mo tschütt' ün bun confederà
 s'ha tras la naiv sül Ranft stradà.

Am Grund il Heini tuotta not
 nu chatta sön e va dabot,
 avant chi fetsch' amo mamvagl,
 pro Cla'l remütel per cussagl.

L'admoniziun ch'in quella jà
 ha dat sül Ranft remütel Cla
 a cour e maint get a la dieta.
 Perquai restet ella secreta.

L'admonitur ha svesse pretais
 da mâ nu far seis plets palais.

Il grand miracul ais pürmassa
 cha plets nu chattan brich la giassa
 chi main' a la paschavladà.
 scha cretta manc' e fideltà.
 Pledöz ingiana, cretta bricha.
 Sch'eir in s-charplinas ün s'afficha,
 tras cretta pasch nu chatt' obstacul.
 Ils sains annunzchan tal miracul
 e lod strasuna ferm il chant:
 « Sa grazcha 'ns fet il Tuotpussant. »

Trasour ils temps, o Dieu'ns trametta
 ün hom da fideltà e cretta,
 ün hom chi'l privel sa sviar,
 ün hom sco ch'eira Cla, nos frar.

La guerra svabaisa

Ün pövel trat cun guerr' e pal
 nu resta lönch sainza rival.

Als 22 dal
 fanadur 1499

Dad üna vart d'la Frantsch' il rai
 less ils confederats per sai,
 da l'otra *Maximilian*,
 l'imperatur, vulesse nos man.

Svabaisa Lia vain fundada.
 Amiaivelmaing vain invidada
 eir nossa Confederaziun.
 Mo quai nun ais noss' intenziun!

Nus tgnain ils tschantamaints gürats
 e perchürain noss drets ertats!
 Che buonder vainsa dal Tudais-ch?
 Nos saramaint ais amo frais-ch!

Pasquins sgulazzan vi e nan,
 e nus spettain cull' arm' in man!

I dà scumpigls cun lit' e schlöps
 e sur cunfin marchan noss tröps!

Que vain dat fö e butinà
 e'l Svab in seis pajais mazzà!

E stanguels dal guerresc fatschögn
 tras pasch nus lain glivrar il bsögn,
 mo gnanca zist nu vain schlaffà
 da nossa veglia libertà!
 Qua Maximilian as dosta,
 vain sves, sur Dornach, per resposta.

Seis homens mütschan suot nos sfrach,
 e liber resta nos terratsch!
 Il Rain quel tir' ün clap strichun:
 Qua Svizzra — là il Tudais-chun!

Marignano

D'misierg' e led as stögl quintar,
 da Marignan be nosch nunzchar:
 Ils valurus confederats
 da l'inimi sun incuognats.

L'utuon 1515

Il chapitani Steiner siglia
 da seis chavagl e'l pled lur piglia:
 « Gni nan, dozai cun vossas spadas
 « our d'quista terra trais palladas. »

Il sen avain nus bain inclet.
 Cun terr' ans stern' el cheu e pet
 alur' in nom d'la Trinità
 e disch, fixand mincha sudà:

« Guerriers, quist champ ais nos sunteri.
 « Cun l'inimi pür fat hoz seri.
 « Cun bratsch' averta lains urar
 « cha Dieu agüd ans vögliä dar,
 « ch'el saj' in quist cumbat manader,
 « cun nus victorgius vendschader. »

Mo Dieu nu'ls ha brich exaudits.
 Sesmilli sun sül champ spartits.

In fand cun l'ester nos marchà,
 sün Dieu nu vaivans brich quintà.

Il tschêl perquai'ns ha chastiats
 e'ns ha tramiss calamitats.

Ün sanguinus sulai ans muossa
 cha'l champ d'battagl' ais nossa fossa.

I segu' ün di d'amara sort,
il Svizzer trembla pro sa mort:

- « Che'm s-charp eu per las estradünas?
- « Chi fetschan bön in lur s-charplinas!
- « Scha suond la Charta da la Lia
- « lur sun eu sün la megl'dra via. »

Uldrich Zwingli

A Marignan avains im'prais
cha vanità stendsch' il pajais.

Uldrich
Zwingli
1484—1531

- Il maister Zwingli admonescha:
- « Guardai dals latschs ch'ün as gurbescha!
 - « Surour cunfins nu guerscharai!
 - « Uffants e duonnas perchürai!
 - « Pajais e libertà mantgnair,
 - « patriots, ais vos sulet dovair!
 - « Predschai adüna'l convaschin
 - « chi sta da chà dadour cunfin.
 - « Mo trid' e schnöbl' ais la cuvaida
 - « d'servir a l'ester per munaida!
 - « Quist ir in guerr' ais ün puchà.
 - « Il Segner as chastiarà!
- « Laschai's sviar da quel curröz
 - « avant cha plain nun ais il möz!
- « D'imperatuors e rais na bler
 - « nu vala tuot il bel daner!
- « Ais nöbel quai da dar la mort
 - « a quel chi mâ nu s'ha fat tort?
 - « Da chüerp ed orm' il salvamaint
 - « nu vaglia plü co l'or glüschaint?
 - « Vus vezzarat scha Dieu nu's paja
 - « cun spredschi e schnöss per tanta baja!

« Mo sun voss drets ed üs privlats,
 « cun sfrunt e sfrachs, confederats,
 « mussai ils daints a l'inimi.
 « Cun Dieu vandschais lur garanti!

« Ed ais battü vos adversari,
 « al pardunai seis sen cuntrari.

« In allegria ed in led
 « dals superiuors tadlai il pled,
 « e sajat saimper obediants
 « da nossa Chart' als Tschantamaints. »

La republica elvetica

La grandaschi' ais ün nosch vizi
 chi squitscha l'ümil cun chaprizi.
 E pover quel Cussagl chi craja
 d'impuoner be tras spredschesch e baja!
 Pür ch'el pretenda dal subdits
 chi'l tituleschan cun virtüts
 in quantità: « devut, clement,
 uondraivel e benign regent » —
 schi vegnan dis bsögnus, pelvair:
 ün tal Cussagl nu sa plü's tgnair.

L'utuon 1798

Tras Svizzra soffl' eir ün tal vent
 ils ans avant il deshdottschiënt.
 L'occupaziun francesa vain,
 e liber para mincha frain.
 Ils s-chazis d'Berna nu sun plü,
 sco scha dal tschêl quai füss chasti.
 Dals lous centrals il clam d'agüd
 vain refüsà be sech e süt:

« Bain hajan els drizzà l'immaint,
 « sco da plü bod, sül saramaint,
 « mo dar agüd a quels da Berna
 « nu poss' intant la Svizzer' interna,
 « chi douvran svesse quel puogn plain glièud
 « per tgnair lur agen privel vout. »

Ed ils Frances as fan patruns
 da tuot ils alliats Chantuns.

Il Subsilvan da sang vegliuord
 as batt' e sfrunta sco da bluord.
 Ed ais el eir be mal armà,
 cun fuorchas e cun quai ch'ün ha,
 san bap e mamma da's defender.
 Frances nun han lur figls d'imprender!

Il Schauenburg nun ais bainvgnü.
 Il past, chi qui' al vain miss sü,
 nun ais latmilch! Quant asch cha l'ais
 sa chart' a Jordi fa palais:
 « Ün' incredibla razza suni,
 « han il curaschi d'ün dimuni!
 « Cumbats plü dürs, plü s-chalmanats,
 « nu sa chi füssan fingià stats. »

L'Austriac e'l Russ visit' ans fan
 e'ns portan via'l davo pan.
 Suot l'estra percha tuots pateschan.
 Figüras schmagrantadas eschan,
 il pövel, seis Cussagls, Mastrals,
 tuots portan da la fam segnals.
 Mo in misiergi' amo adüna
 dal tschêl ans gnit tramiss furtüna.

Heinrich Pestalozzi

Ün raz sulai as plach' a Stans
 e porta glüm a blers umans.
 Là maina chasa Pestaluz
 chi d'la misiergia scua'l cuz.

Heinrich
 Pestalozzi
 1746—1827

Dals orfens ais el sustantader,
 magister, mamma e cussgliader.
 D'la patria'l giuven üert el chüra
 cun grand' amur e cun premüra.

Dalet el sparta, led el piglia,
 as dand pisser per l'orfaniglia,

t'ils chür' e'ls muoss' e'ls mett' in let
 e port' il Segner in lur pet,
 infin cha tuot ils povers mats
 tras seis cuffort sun sadulats.

Quant nosch chi'd ais ün temp e dür,
 l'amur resüsta, s'lasch' udir.
 L'amur chi viva da si' ouvra
 nu's po descriver, plets nu douvra.

Ün hom d'amur chi, svesta pover,
 al frar plü pover dà ricover,
 ün paster sainza protecziun
 ais Pestaluz, il bap friun.

Ta sort, o Svizzer, va giò d'vart.
 Tü plandschast sur dal Bonapart.
 Anguoscha squitscha sül pajais:
 Napuliun ans ha pretais.
 E seis giavüsch ans ais cumand!
 Noss baps ston ir al suandand,
 las mammas cridan per lur figls
 chi ston sgurbir frances scumpigls.

Napuliun I

Cun dudeschmilli homens sto
 almain la Svizzra gnir nanpro,
 uschgliö pajais ais bel e seis,
 quai cuosta pac al grand Frances:
 üna curuna, ün N suotnan,
 d'Napuliun ais quai il man.

Stravezzer a la glied ün fa
 che paja cha'l Frances als dà.
 Ningün nu's lascha surmanar,
 perquai'l Cussagl ün sforz sto far:
 Per pac ch'ün giuven ha commiss
 a Bonapart el vain tramiss.

Cundanna d'mort nun eira pês
 co'l far servezzan pro'l Frances.
 Blers spandan larmas pro'l cumgià
 infin cha'l tröp in Frantscha sta.

La champagna russa

Cun quant daplü d'ün mez milliun
 sudada fa Napuliun
 champagna cunter il grand Zar.
 La spers' e'l privel nu'l fan star
 fin cha Moscau nun ais crodada —
 la guerr' el craja lur glivrada.

1812

Il Creml ais vöd, ils Russ mütschats.
 Sulet ais qua d'immens cumbats
 il grand imperatur vandschader.
 Mo Bonapart as sto persvader
 ch'amo nun ais a fin il gö:
 la chapitala sdrüa'l fö.

I vain l'utuon illa suldüm,
 l'inviern cun granda pirantüm.

Da pasch ün pact nun ais proget.
 Pover vandschader, sainza tet!
 Da fam e Russ perseguitada
 s'reтира da superbgi' armada.
 Misierg' e naiv t'illa cumpagna,
 e chi la riva nu guadagna

d'la Beresina, restarà
da la sgrischur e'l dschet stranglà.

Ils Svizzers vezzan tal' armada.
Fidel onur als dà squassada.

Minchün quai chi fa bsögn voul far:
L'armad' a mincha cuost salvar,
chavar stradun tras l'inimi
per quel ch'ais sainz' agüd battü.

Tras l'ajer pierl' üna chanzun
da popular, amiaivel tun,
il tenent Legler, per dozar
ils anims trists, s'mett' a chantar:

« Nossa vit' es sco'n viadi
« tras la not, vers l'incuntschaint;
« minch' uman ha seis cuntradi,
« minch' uman ha seis turmaint. »

Sco 'na svagliad' ella strasuna.
E la sudada uoss' intuna.
Quell' üna vusch va s'augmantand,
ün cor potent cuntinua'l chant.

E'l cor sdruagli' oura veglia fai.
I vain mamvagl cun cler sulai,
ün di da glorg' e da terrur,
blers Svizzers croudand in onur.

Els fuorman s-chüd per Napuliun
e's büttan illa darschiun;
per l'ester i'l cumbat as fichan
e l'aigna vita sacrifican.

« Restar fidel infin la mort »,
clam' il Frances, « ais svizzra sort! »

Il numer dals coppats, d'ün Tell
 degnaivels figls, ans disch l'appel:
 Victimias quattermilli sun
 restadas per Napuliun.

« ,Mo curaschi, tuottavia!
 « disch la spranz' ans toccand man,
 « ,tras il s-chür dandet surria
 « ,cler la staila d'la daman.' »

Nota: La «Chanzun da la Beresina» ais üna versiun da Peider Linsel per sia Laudinella.

Il Sonderbund

Renovaziuns s'fan prevalair.
 Mo blers il vegl vöglian mantgnair.

Il Sonder-
 bund
 1847

Ün craja l'ultim di preschaint
 e vezza l'anticrist ardaint.

E gess il muond eir propi suot,
 as preparar sto ün per tuot.

Il liber hom rantà as craja,
 ch'eir la baselg' in privel saja,
 e disch cha la chaschun füss quia
 per üna separada lia.

A Berna tscherchan soluziun.
 Dal vegl contrat pretaisas sun:
 ningünas lias separadas
 • ed *armonia* d'las valladas!

Mo dals Chantuns han set fingià
 in separad' uniun pactà.

E la respost' ais: « cha'ls Chantuns
 « hajan da tour las decisiuns
 « provgnantas da la veidra Lia
 « chi cuntradiziuns chastia. »

Mo nùvlas zoppan il sulai —
 ün oter Cla dal Ranft nu dai!

Per metter fin al nosch conflict
 dà la dieta seis edict:
 Dufour ais general nomnà,
 el dess la pasch portar in chà!

Fidaivel a la veglia Charta
 il general seis uordens sparta:
 « Confederats, fidels sudats!
 « Uoss' ils cunfins sun surpassats!
 « Schi fa dabsögn, pür cumbattai!
 « Nossa bander' adün' uondrai!

« Illa victorgia sajat scorts,
 « la rabgi' e l'ödi s'fan be bluords!
 « Eu s'arcumand ils discharmats,
 « els sun voss frars, sch'eir orbantats.

« Al pled da Dieu spredschi nu farai!
 « Ils lous dal cult divin schaniai!
 « Chi quels nu voul tgnair in onur
 « vain chastià sco traditur!

« Vos nom vegliuord, confederats,
 « nu suos-charai tras dits e fats!
 « Tgnai adimaint cha cumbattais
 « incunter glièud da vos pajais!
 « Cumprova dat per nossa Lia
 « chi'ns muossarà la dretta via!»

Dufour ha tschient-, ils alliats
 otantamilli bainarmats.
 Las lias giodan ün' e tschella
 i'l man da Dieu sgüra tutela.
 Perquai nu vendsch' ün cul chanun,
 mo tras legala decisiun.

Cun buna vögliä s'chatt' adüna
 manier' e via d'gnir perüna.
 Nus vain vüglü, nus vain s-chaffi
 la Svizzra sco cha l'ais sül di!

Il stadi confederativ

Nos stadi ais independent,
 nu's volgia davo l'ester vent,
 pissera svesch per seis avdants,
 sco faivan eir ils perdavants.

1848

Ün stadi chi dal bain sa far
 e'l dret da cunvaschin predschar.

Schi mour' il vegl, schi müda sort,
 la Charta mâ nu müd' accord.

Ün stadi confederativ
 chi cun minchün tegna guliv.

Ün stadi chi'l cunfin armescha
 avant cha l'ester l'occupescha.

1870/71

Ün' isl' immez il mar tschantada,
 chi avr' als fügitivs la strada,
 chi piglia sü la giuventüna
 da fam s-chatschad' e da sfurtüna.

1914/18

Ün stadi chi nu tschercha pats
co quels dal Tuotpussant fermats!

Ün pövel liber e stimà
chi predscha tuot l'umanità;
ün pövel chi per cumpaschiun
ad oters pövels ais friun.

La Crusch cotschna

Ün liber stadi ed uni
cun la Crusch cotschna benedi.
Cun quella crusch chi port' al muond
clerdüm i'l s-chür il plü profuond,
chi sco 'na mamma chüra bain
cha la misiergia gjaj' al main.

Henri Dunant ha regalà
tal' ouvr' a tuot l'umanità.

Henri
Dunant
1828—1910

La cotschna crusch sül candid fuond
ais üna glüm per tuot il muond.

Eschat parderts?

Cumpatriots, vers tschêl guardai,
giò'n fuond dal cour s'examinai.

Vais vögli' amo e fideltà
d'mantgnair quai ch'in lâ Charta sta?

Che güda qua blerun pledar?
La prova dapertuot stoust dar,
a mincha temp, in mincha cas,
cha Svizzer est, ün vegl e schlass!

Da noscha via storta fa
e pro teis pövel tuorn' a chà;
pro'l pövel chi cun fai sincera
parol' ha dat a la bandera .

Chafuol i'l cour vains inserrà
il güramaint da fideltà.

Sco fös d'avuost sun inflammats
ils plets a tai, a mai drizzats:

« Vus chars, fidels e bravs confederats
« e frars in Lia! Dieu, il Tuotpussant,
« rovain da'ns benedir. Dozain nos man
« e fain il Vut saramantal:

« In buna fai lains imprometter
« da'ns far dal bain cun dits e fats,
« scha nos pajais in privel stess
« o gniss tachà d'ün inimi!

« In plü gürains da pisserar
« nus s vess per l'uorden i'l intern,
« da perchürar noss drets e libertats,
« da lair plü jent murir co da soffrir
« d'utrò pussanzas sur da nus!

« Quai lains trasoura tgnair.
« In nom dal Segner! Amen. »

Cuntgnü

Muossavia
La Charta da l'eterna Lia
Sül Rütli
Morgarten
Sempach
San Jachen sper la Birs
Murten
Dieta da Stans
Remütel Cla
La guerra svabaisa
Marignano
Uldrich Zwingli
La republica elvetica
Heinrich Pestalozzi
Napulium I.
La champagna russa
Il Sonderbund
Il stadi confederativ
La Crusch cotschna
Eschat parderts?